

Tento model zachytáva jazykovú kompetenciu počujúcich. Ak by sme ho aplikovali na situáciu nepočujúcich, mohli by sme prísť k nasledujúcim tvrdeniam: a) keďže každé nepočujúce dieťa prichádza skôr či neskôr do styku s obidvoma jazykmi, možno tu vynechať pojem monolingvizmus a hovoriť buď o špecifickom prípade bilingvizmu alebo o semilingvizme, b) je otázne, za akých podmienok sa stáva primárnym jazykom posunkový jazyk nepočujúcich a kedy je primárnym jazykom zvukový jazyk (má to veľký význam pre určenie vzťahu jazykovej formy a jazykového obsahu, tak ako sme to uviedli vyššie v časti venovanej rôznym druhom bilingvizmu).

V našom príspevku sme sa pokúsili bližšie vysvetliť niektoré otázky spojené s bilingvizmom, ktorým sa venuje pozornosť v súčasnej odbornej literatúre. Na rozdiel od všeobecného trendu sme ich však skúmali v špecifickom kontexte vzťahu posunkového a zvukového jazyka u nepočujúcich.

Grosjean (1985) vyslovuje počudovanie nad tým, prečo sa skúmaniu bilingvizmu venuje taká pozornosť, keď väčšina svetovej populácie je bilingválna, a prečo sa s rovnakou starostlivosťou neskúmajú kognitívne dôsledky monolingválnosti. Myslíme si, že aj náš príspevok dokazuje potrebu skúmania netypických a málo frekventovaných foriem bilingvizmu, najmä ak jedným z jazykov je slovenčina.

Literatúra

- BLOOMFIELD, I. Linguistic Aspects of Science. International Encyclopaedia of Unified Science. Chicago, 1939, vol. 1, No. 4.
- CUMMINS, J. Linguistic Interdependence and the Educational Development of Bilingual Children. Review of Educational Research, 49, 1979, s. 222–251.
- GROSJEAN, F. Life with two languages. Harvard University Press 1982.
- GROSJEAN, F. The bilingual as a competent but specific speaker—hearer. Journal of Multilingual and Multicultural Development, 6, s. 467–477.
- HORECKÝ, J. Terminológia v oblasti viacjazyčnosti. Kultura slova, 5, 1990, s. 137–140.
- HORNBY, P. Introduction and Overview. In Bilingualism: Psychological, Social and Educational Implications. Ed. P. Hornby. Academic Press 1977.
- MARTIN-JONES, M. — ROMAINE, S. Semilingualism. A Half Baked Theory of Communicative Competence. Applied Linguistics, Vol. 7, 1986, 1, s. 26–38.
- ŠTEFANÍK, J. — GROMA, M. Jazykové systémy a možnosti ich realizácie. In Philologica 41. Zborník FFUK. Ed. P. Žigo. Bratislava, Univerzita Komenského 1993, s. 25–35.
- ŠTEFANÍK, J. — GROMA, M. Jazykové systémy počujúcich a nepočujúcich. In VARIA II (Materiály z Kolokvia mladých jazykovedcov. Modra—Piesok 26—27 novembra 1992). Ed. M. Nábělková — P. Odaloš. Bratislava — Banská Bystrica, SJS pri SAV — PF UMB 1993, s. 70–74.

THIERY, C. True bilingualism and second language learning. In Language interpretation and communication. Ed. D. Gerver — H. Sinaiko. New York, Plenum Press 1978.

WEINREICH, U. Languages in Contact. The Hague. Mouton 1953.

Je komunikace mezi rodiči a dětmi dialogem?

Eva Schneiderová

Pedagogická fakulta UK, Praha

„Celý náš život je vlastně jediným dialogem, který vede každý z nás se svým okolím, ale i sám se sebou.“

(Citováno z úvodní části publikace O. Mullerové a J. Hoffmannové — Kapitoly o dialogu, 1994.)

Člověk je tvor společenský, od narození žije mezi lidmi a má potřebu a snahu se s nimi dorozumět. Zpočátku neverbálními prostředky (úsměvem, pláčem, dotekem), později pomocí prostředků verbálních — prvních slabik, slůvek, kratičkých vět, postupně si rozšiřuje slovní zásobu a zdokonaluje svou dorozumívací schopnost. Důležitými podmínkami tohoto vývoje jsou jednak vrozené mentální předpoklady dítěte (tedy součást jeho biologické a psychické výbavy), jednak přiměřená stimulace prostředím¹. Od počátku se dítě snaží komunikovat s druhou osobou, především s matkou a s nejbližšími rodinnými příslušníky. Od počátku se vlastně snaží vést dialog. Dialog tedy představuje jednu ze základních forem aktivního kontaktu mezi lidmi, je prvořadým prostředkem lidského dorozumívání, výměny informací, společné činnosti, utváření vzájemných vztahů atd. Dialog je považován za základní, přirozenou formu lidské komunikace, neboť uspokojuje jednu z důležitých potřeb člověka, tj. dorozumět se s druhou osobou, povídat si, vyprávět, vyměňovat si své názory, svěřovat si své problémy, starosti i radosti atd. Na rodině, zejména však na matce záleží, zda a jak se dítě této dovednosti — komunikovat s druhými lidmi, vést plnohodnotný dialog — naučí. Právě v rozhovorech v rodině totiž dítě získává své první komunikační návyky, neučí se zde jen prvním hláskám, slovům a větám, ale učí se též

¹ Otevřenou otázkou zůstává, co je vlastně vrozeno, zda jsou tyto předpoklady pouze základem (biologickým, psychickým), který osvojení jazyka umožňuje, nebo jsou skutečně specializovaným mechanismem (soustavou pravidel), jak to chapou např. nativisté. Pro oba názory byl shromážděn dostatek argumentů. Podrobněji se touto problematikou zabývá např. I. Nebeská (1992, s. 94–101).